

वामदेवो गौतमः। इन्द्रः। त्रिष्टुप्

को अद्य नर्यो देवकाम उशन्निन्द्रस्य सख्यं जुजोष।

को वा महेऽवसे पार्याय समिद्धे अग्नौ सुतसोम ईदृ ॥ ४.०२५.०१

कः। अद्य- इदानीम्। नर्यः- सर्वनरहितः। देवकामः। उशन्- इच्छन्। इन्द्रस्य- ईशानाधिदैवतस्य। सख्यम्- मैत्रीम्। जुजोष- सेवते। कः। वा। महे- महते। पार्याय- तारकाय। अवसे- रक्षणाय। अग्नौ- पावके सर्वभूतहितक्रतौ। समिद्धे- सम्यगुद्दीपिते। सुतसोमः- रसनिष्पादकः सन्। ईदृ- इन्द्रं मन्त्रैः स्तौति ॥१॥

को नानाम वचसा सोम्याय मनायुर्वो भवति वस्त उस्त्राः।

क इन्द्रस्य युज्यं कः सखित्वं को भ्रात्रं वष्टि कवये क ऊती ॥ ४.०२५.०२

कः। वचसा- मन्त्रेण। सोम्याय- रससम्पन्नाय। ननाम- नमश्चक्रे। मनायुः- मननकामः। वा। भवति। उस्त्राः- चिद्रश्मीन्। वस्त- निवासयति। कः। इन्द्रस्य- विषयेन्द्रियवासनेशानाधिदैवतस्य। युज्यम्- योगम्। वष्टि- कामयते। कः। सखित्वम्- मैत्रीम्। कः। भ्रात्रम्- सौभ्रातृकं वष्टि। कवये- क्रान्तदर्शिन इन्द्राय। कः। ऊती- तर्पणाय वष्टि ॥२॥

को देवानामवो अद्या वृणीते क आदित्यो अदितिं ज्योतिरीदृ।

कस्याश्विनाविन्द्रो अग्निः सुतस्यांशोः पिबन्ति मनसाविवेनम् ॥ ४.०२५.०३

कः। देवानाम्- द्योतनशीलानामिन्द्रादीनाम्। अवः- रक्षाशक्तिम्। अद्य- इदानीम्। वृणीते- वृणुते। कः। आदित्यान्- अखण्डप्रकृतिजान्। अदितिम्- अखण्डप्रकृतिम्। ज्योतिः। ईदृ- स्तौति। कस्य। सुतस्य- निष्पादितस्य। अंशोः- रसस्य सोमस्य। अश्विनौ- प्राणेशानाधिदेवते। इन्द्रः- इन्द्रियेशानाधिदेवता। अग्निः- सत्क्रतुः। मनसा- चित्तेन। अविवेनम्- यथाकामम्। पिबन्ति- अनुभवन्ति ॥३॥

तस्मा अग्निर्भारतः शर्म यंसज्ज्योक्पश्यात्सूर्यमुच्चरन्तम्।

य इन्द्राय सुनवामेत्याह नरे नर्याय नृतमाय नृणाम् ॥ ४.०२५.०४

यः। इन्द्राय- परमेश्वराय। सुनवाम- रसनिष्पादनं कुर्याम्। इति- एवम्। आह- वदति। तस्मै।
नर्याय- सर्वनरहिताय। नृणां नृतमाय- अतिशयेन वीराय। नरे- मनुष्याय। भारतः-
हव्यभरणशीलः। अग्निः। शर्म- भद्रम्। यंसत्- यच्छेत्। उच्चरन्तम्- उद्यन्तम्। चिदाकाशे
चरन्तमित्याध्यात्मिके। सूर्य- सवितारम्। आत्मानमित्याध्यात्मिके। ज्योक्- दीर्घम्। पश्यात्-
पश्येत् ॥४॥

न तं जिनन्ति बहवो न दभ्रा उर्वस्मा अदितिः शर्म यंसत्।

प्रियः सुकृत्प्रिय इन्द्रे मनायुः प्रियः सुप्रावीः प्रियो अस्य सोमी ॥ ४.०२५.०५

तम्- अमुम्। दभ्राः- अल्पाः। बहवः- प्रभूताः। न- च। न। जिनन्ति- हिंसन्ति। अस्मै-
एतस्मै। अदितिः- अखण्डप्रकृतिः। उरु- विस्तीर्णम्। शर्म- मङ्गलम्। यंसत्- प्रयच्छति। सुकृत्-
पुण्यकृत्। प्रियः। इन्द्रे- परमेश्वरे। प्रियः। मनायुः- इन्द्रमननकामः। प्रियः। सुप्रावीः-
शोभनतर्पकः। अस्य- एतस्येन्द्रस्य। सोमी- रससम्पन्नोऽयमुपासकः। प्रियः ॥५॥

सुप्राव्यः प्राशुषाळे वीरः सुध्वैः पक्तिं कृणुते केवलेन्द्रः।

नासुध्वेरापिर्न सखा न जामिर्दुष्प्राव्योऽवहन्तेदवाचः ॥ ४.०२५.०६

एषः- अयम्। वीरः- समर्थ इन्द्रः। सुप्राव्यः- शोभनतर्पकस्य। प्राशुषाट्- शत्र्वभिभविता भवति।
इन्द्रः। सुध्वैः- रसनिष्पादकस्य। पक्तिम्- पक्वं हव्यं भावनं वा। केवला- असाधारणम्। कृणुते-
कुरुते। असुध्वैः- समर्पणरहितस्य। न आपिः- नाप्यः। न सखा। न जामिः- न बन्धुः। अवाचः-
वेदविरोधिनः। दुष्प्राव्यः- इन्द्रतर्पणविरोधशीलस्य। अवहन्ता- नाशको भवति ॥६॥

न रेवता पणिना सख्यमिन्द्रोऽसुन्वता सुतपाः सं गृणीते।

आस्य वेदः खिदति हन्ति नग्नं वि सुध्वये पक्तये केवलो भूत् ॥ ४.०२५.०७

रेवता- धनयुक्तेन । पणिना- लोभिना । असुन्वता- समर्पणरहितेन । सुतपाः-
शोभनतपःसमन्वितः । इन्द्रः । सख्यम्- मैत्रीम् । न सं गृणीते- न प्रशंसां कुरुते । अस्य- एतस्य
लोभिनः । वेदः- धनं ज्ञानं वा । आ खिदति । नग्नम्- निरर्थकं धनम् । हन्ति- नाशयति । सुध्वये-
रसनिष्पादकाय । पक्तये- पक्वं कुर्वते । वि- विशेषेण । केवलः- असाधारणः । भूत्- भवतु ॥७॥

इन्द्रं परेऽवरे मध्यमास इन्द्रं यान्तोऽवसितास इन्द्रम् ।

इन्द्रं क्षियन्त उत युध्यमाना इन्द्रं नरो वाजयन्तौ हवन्ते ॥ ४.०२५.०८

इन्द्रम् । परेवरे मध्यमासः- उत्तमाधममध्यमाः । इन्द्रम् । यान्तः- गच्छन्तः । इन्द्रम् ।
अवसितासः- निविष्टाः । इन्द्रम् । क्षियन्तः- निवसन्तः । उत- अपि च । युध्यमानाः-
वृत्रैर्युध्यन्तः । इन्द्रम् । नरः- नेतारः । वाजयन्तः- बलमिच्छन्तः । हवन्ते- आह्वयन्ति ॥८॥